

філософського дискурса, що вигодно отличает позицію Г. Маркузе від інших теорій лівий орієнтації.

Сравнение неомарксистских теорий Т. Адорно и Г. Маркузе в интерпретации концепта отчуждения показывает их близость в стремлении дополнить классический марксизм с его более или менее выраженным экономическим детерминизмом более расширительным пониманием человека и его социальности, попыткой придать своему анализу социо-культурные и социально-психологические измерения.

Не менее важным представляется стремление рассматриваемых авторов представить отчуждение в качестве общего антропологического состояния, свойственного всем современным обществам. В связи с этим достаточно радикально пересматривается сама концепция освобождения человека из-под власти отчуждения. Адорно апеллирует к негативирующей функции своей диалектики, понимаемой, прежде всего, как диалектика социокультурных форм, Маркузе выглядит здесь большим прагматиком, говоря о Великом отказе, как основной практике и главной идеологии для современных протестных движений.

Список использованных источников

1. Адорно Т. В. Жаргон подлинности. О немецкой идеологии [Текст] / Т. В. Адорно. – М.: Канон+; РООИ «Реабилитация», 2011. – 191 с.
2. Адорно Т. В. Негативная диалектика [Текст] / Т. В. Адорно. – М.: Научный мир, 2003. – 374 с.
3. Адорно Т. В. Исследование авторитарной личности [Текст] / Т. В. Адорно. – М.: Серебряные нити, 2001. – 416 с.
4. Андерсон П. Размышления о западном марксизме. На путях исторического материализма [Текст] / П. Андерсон. – М.: Интер-Версо, 1991. – 272 с.
5. Арон Р. Воображаемые марксизмы (Размышляя о марксизме) [Текст] / Р. Арон. – М.: Книжный дом «Либроком», 2010. – 384 с.
6. Арсланов В. Г. и др. Социализм–21. 14 текстов постсоветской школы критического марксизма [Текст] / В. Г. Арсланов. – М.: Культурная революция, 2009. – 720 с.
7. Бьюкенен П. Дж. Смерть Запада / Пер. с англ. А. Башкирова [Текст] / П. Дж. Бьюкенен. – М.: Аст, 2003. – 444 с.
8. Маркс К., Энгельс Ф. Из ранних произведений [Текст] / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М.: Госполитиздат, 1956. – 690 с.
9. Маркузе Г. Одномерный человек / Пер. с англ. [Текст] / Г. Маркузе. – М.: REFL-book, 1994. – 368 с.
10. Маркузе Г. Разум и революция. Гегель и становление социальной теории / Пер. с англ. [Текст] / Г. Маркузе. – СПб.: Владимир Даль, 2000. – 542 с.

References

1. Adorno T. V. ZHargon podlinnosti. O nemeckoj ideologii [Tekst] / T. V. Adorno. – M.: Kanon+; ROOI «Reabilitaciya», 2011. – 191 s.
2. Adorno T. V. Negativnaya dialektika [Tekst] / T. V. Adorno. – M.: Nauchnyj mir, 2003. – 374 s.
3. Adorno T. V. Issledovanie avtoritarnoj lichnosti [Tekst] / T. V. Adorno. – M.: Serebryanye niti, 2001. – 416 s.
4. Anderson P. Razmyshleniya o zapadnom marksizme. Na putyah istoricheskogo materializma [Tekst] / P. Anderson. – M.: Inter-Verso, 1991. – 272 s.
5. Aron R. Voobrazhaemye marksizmy (Razmyshlyaya o marksizme) [Tekst] / R. Aron. – M.: Knizhnyj dom «Librokom», 2010. – 384 s.
6. Arslanov V. G. i dr. Socializm–21. 14 tekstov postsovetsojskoy shkoly kriti-cheskogo marksizma [Tekst] / V. G. Arslanov. – M.: Kul'turnaya revolyuciya, 2009. – 720 s.
7. B'yukenen P. Dzh. Smert' Zapada / Per. s angl. A. Bashkirova [Tekst] / P. Dzh. B'yukenen. – M.: Ast, 2003. – 444 s.
8. Marks K., Ehngel's F. Iz rannih proizvedenij [Tekst] / K. Marks, F. Ehngel's. – M.: Gospolitizdat, 1956. – 690 s.
9. Markuze G. Odnomernyj chelovek / Per. s angl. [Tekst] / G. Markuze. – M.: REFL-book, 1994. – 368 s.

10. Markuze G. Razum i revolyuciya. Gegel' i stanovlenie social'noj teorii / Per. s angl. [Tekst] / G. Markuze. – SPb.: Vladimir Dal', 2000. – 542 s.

Ivanchuk V. V., postgraduate student, department of social-political and low sciences, Donbas State Pedagogical University (Ukraine, Sloviansk), vohinyashik@mail.ru

The concept alienation in the modern newmarxism

A comparative analysis of the concepts of alienation of representatives of the Frankfurt School G. Marcuse and T. Adorno. Theoretical sources and assumptions of both approaches, their difference and interrelation are considered. The concept of Adorno's negative dialectic and Marcuse's idea of the one-dimensionality of human existence in the modern world are juxtaposed.

Keywords: alienation, self-alienation, newmarxism, negativism, dialectic, model, concept, discourse.

Ivanchuk V. V., aspirant kafedri social'no-politichnih i pravovih nauk, Donbaskiy derzavnyy pedagogichnyy universitet (Ukraina, Slov'jansk), vohinyashik@mail.ru

Концепт відчуження в сучасному неомарксизмі

Здійснюється порівняльний аналіз концепцій відчуження представників Франкфуртської школи Г. Маркузе і Т. Адорно. Розглядаються теоретичні джерела і передумови цих підходів, їх розбіжності і взаємозв'язок. Порівнюються концепція негативної діалектики Адорно і уявлення Маркузе про одновимірність людського існування в сучасному світі.

Ключові слова: відчуження, самовідчуження, неомарксизм, негативізм, діалектика, модель, концепт, дискурс.

* * *

УДК 21:14

Бредун І. В.,
кандидат, філософських наук, доцент, доцент
кафедри філософії, Харківський національний
університет будівництва і архітектури
(Україна, Харків), polk@i.ua

ЕСХАТОЛОГІЧНІ МОТИВИ У ПРОСТОРІ ПЕРВІСНОЇ СВІДОМОСТІ

У ході дослідження автор проводить поступове осмислення есхатологічних ідей в межах первісної свідомості, виявляє їх смислові виміри, «зони» актуалізації, продукує філософські акцентуації та інтерпретації. У фокус уваги потрапляє осмислення ідеї Доли, яка розкривається в контексті циклічної картини світу, первісних уявлень про Долю людської душі (небесну та земну). Окреслюються «часові» рамки виникнення та модуси існування індивідуальної есхатології під кутом зору уявлень про душу, містичного досвіду шаманів, магіє.

Ключові слова: індивідуальна, душа, Доля, земна, небесна, ідея, смисли.

Кожна історична епоха (філософи, мислителі, вчені) виробляла та пропонувала «відповіді» на духовні «виклики» сучасних їй часів, перебувала у пошуку духовних засад культури. У вигляді певної есхатологічної системи презентувала окрему релігійну картину світу, на якій ґрунтувалися світоглядні основи, сенсожиттєві установки, ідеали людини та суспільства. Стан світоглядного пошуку стає атрибутом буття сучасної людини у контексті демократичного розвитку людської цивілізації, демократичних цінностей (світоглядного плюралізму культур, демократичних свобод), секуляризаційних процесів. У зв'язку з цим актуальною стає необхідність наукових співтовариств дедалі поширювати світоглядну еволюцію інтелектуальної культури у контексті культивування нових інтерпретацій релігійних феноменів.

Філософське (комплексне) осмислення есхатології актуалізує проблему пошуку її витоків («першооснови»), необхідність встановлення часових та смислових меж її прояву, виявлення її сутнісних ознак, ранніх форм буття на стародавніх рівнях культури. Окресленні «проблемні

зони» відправляють нас до осмислення доісторичних пам'яток культур (у глибини віків), тобто у специфіку формування раннях релігійних уявлень. Ми спираємось на думку дослідників, які вважають, що будь-яка реконструкція релігійних тем базується на символічному прочитанні стародавніх відбитків культур [3]. Це культивує коло можливих інтерпретацій та розширює межі знань про феномени релігійного змісту. Комплексний підхід до релігійних феноменів включає в себе антропологічний, філософський, культурологічний, релігієзнавчий аспект. Філософське осмислення теми роботи орієнтує дослідницький погляд на пошук первинних смислів релігійних ідей есхатологічного навантаження.

У відношенні ступеня розробленості проблеми потрібно відзначити, що інтерес до есхатології з позиції релігійної та світської (наукової) думки в тому чи іншому вигляді зберігався на всіх етапах розвитку релігійної свідомості. Есхатологію ми розглядаємо у контексті теми Долі (індивідуальної та загальної). Її антропологічний, культурологічний зріз висвітлюємо під кутом зору робіт М. Еліаде, Дж. Фрезера, Е. Тейлора, А. Я. Гуревича, Ж. Ле Гоффа та ін.

Нашою метою виступає виявлення та переосмислення есхатологічної тематики в просторі архаїчних культур, а саме розкриття ідеї Долі крізь призму уявлень, обрядів, ритуалів традиційної культури; реконструкція світоглядного (смыслового) ядра первісної свідомості з якого проросли корені індивідуальної есхатології (наступних часів); окреслення шляхів формування есхатологічних тем. Ми робимо акцентуацію на ідеї Долі, яку ми розглядаємо як матрицю есхатологічних карт світу, на ракурсах та векторах її здійснення у межах первісної картини світу. У перспективі осмислення теми ми проводимо поступову реконструкцію «есхатологічної реальності» традиційної культури. Звернемо увагу на те, що есхатологія презентується нами у контексті двох вимірів свого досягнення в історії релігійних культур. Перший ракурс (який історично склався) стосується теми індивідуальної есхатології (оповідає про долю душі за гробом і т. ін.). Він актуалізується у межах архаїчної свідомості. Другий вимір (сучасне тлумачення есхатології) розкриває релігійні погляди на Всесвітню Долю людства. Його актуалізація сягає у майбутні часи більш розвинених релігійних систем.

У своїй роботі ми продовжуємо вектор роздумів дослідників, які вважають, що релігійні ідеї мають історію свого походження, еволюції. Останні отримують подальше своє оформлення і розвиток на всьому протязі існування релігійної культури людства. Видатні науковці ХХ століття відмічали, що немає жодної релігії, яка склалася самостійно. Теми та ідеї релігійного змісту знаходяться далеко в глибинах історії, ведуть свій початок з єдиного джерела давнини [1]. Виходячи з цієї позиції ми проводимо осмислення теми Долі у ландшафті архаїчних культур. Звернення до первісних вірувань (традиційного світогляду) надає можливість досягнути первинні форми прояву теми Долі, яка існувала під кутом зору уявлень про безсмертя людської душі. Її змістовне наповнення коловертається в ландшафті релігійних традицій (ритуалів, обрядів) архаїчних спільнот. Таким чином, у вигляді анімістичних поглядів

первісна свідомість презентує коло вірувань пов'язаних з темою безсмертя людської душі. Ми звертаємось до їх осмислення шляхом занурення в доісторичні часи (вглиб свідомості первісних культур). Окремо слід зазначити, що перші релігійні ідеї і уявлення про людську душу та її шляхи за гробом «фіксуються» в артефактах культури (у наскельному живописі). Останні віддзеркалюють віру людини в існування людської душі. Саме тому, на нашу думку, необхідно окреслити їх смислові обрії з метою виявлення глибин світовідчуття первісної людини. Як стверджував Е. Тейлор, на всіх етапах історії душа мислилася як тонкий, нематеріальний людський образ у вигляді тіні, або повітря. Вона розглядалася як причина (осередок) життя істоти, його джерело. Отримала свій розвиток думка про те, що саме входження душі в тіло оживляло останнє. Цей контекст зустрічається в енциклопедичній літературі, сучасних словниках. Термін «душа» визначається як «дух» (тонка, ефірна матерія) [1]. У просторі первісної свідомості існувала віра у здатність душі залишати тіло, переноситися в тіла інших людей, живих істот, «оживлювати» предмети фізичної реальності. Душі померлих людей уявлялись як двійники втрачених земних тіл. Образ душі віддзеркалював властивості, які належали живим істотам. Так, вважалося, що душа відчуває голод, спрагу. Вона може страждати та радіти, тобто різні види почуттів притаманні їй, супроводжують її існування у земному та небесному бутті.

Іншими словами, Доля душі змістовно складалася з багатьох смислових аспектів, поступово розкривається нами у множинній картині архаїчної свідомості. Більшість смислових контекстів вона набирає у просторі прадавніх уявлень про здатність душі до переходів (блукань від тіла до тіла, її повернень в колишнє тіло). Окреслені погляди поступово оформились в анімістичну теорію «відлітання душі» (за Тейлором). Остання пов'язувалась з різними фізіологічними проявами, які належать людській істоті (сон, екстаз, втрата свідомості, стан трансу і т. ін.). Так, у деяких племенах існувала думка, що в період сну душа людини відсутня. В свою чергу хвороба мислилась по аналогії з процесом виходу душі з тіла (смертю) [3]. У цьому контексті цікаво те, що ці явища усвідомлювалися як подорож душі в інші надприродні світи. Таким чином, Доля душі осмислювалась як така, що розповсюджується на сферу небесну і земну.

У просторі первинної свідомості поступово проявляється (під кутом зору наших інтерпретацій) та виокремлюється тема Долі Вселенського буття, яка розкривається у циклічній картині світу. Стародавні пам'ятники (артефакти) культур (наскельний живопис, статуетки з кісток тварин і каменю, традиції поховань і т. ін.) свідчать про віру людини у проникаюче у всі закутки універсуму життя, яке коловертається. Ці уявлення віддзеркалюються у вірі в духів, в їх здібності втілюватись у різні форми земного буття. У вірі в відродження звірів, а також у потойбічні шляхи людської душі та її переродження. Іншими словами, архаїчна картина світу не мала у своєму світогляді демаркаційних меж між світом Земним та Небесним (духовним та фізичним). Весь Всесвіт коловертається та сприймається як цілісна (неподільна) система. У цьому аспекті тема Долі втілюється у різні форми свого прояву.

До розуміння останніх ми наближаємось. У цьому сенсі ми продовжуємо подальшу реконструкцію релігійних уявлень доісторичних етапів розвитку культур.

Первісна людина палеоліту жила полюванням та збиранням. З цими видами діяльності були пов'язані її вірування в духів рослин (дерев, кущів), відродження тварин. З останніми вона намагалась встановити містичні відносини. Тема віри у вічний колообіг життя розкривається у дбайливому ставленні первісної людини до тварин. Це проявлялося в особливому відношенні до їх останків. Існувала віра, що скелету тварини не можна наносити пошкодження. Це було пов'язано з надією і вірою у воскресіння звіра. Його поверненням до життя керував містичний Володар диких звірів (надприродна істота), який відновлював та повертав життя тваринному світу (знову нарощував м'ясо на кістках). Палеоантропи вірили, що Верховна істота наростить нову плоть, відродить звіра. В такий спосіб забезпечить людину їжею (життям). Віра у ритмічність (повторюваність) буття розкривається у циклічній моделі архаїчного світу («життя, смерть, відродження»). Вона віддзеркалюється в артефактах релігійних культур, у сховищах печер, де зберігались кістки ведмедів. Дбайливе ставлення до останків тварин пов'язані (як відмічалось) з вірою в можливість забезпечити відродження фауни, тобто безперервність життя. Ця віра була характерною для цивілізацій мисливців і пастухів. У трансформованому вигляді вона отримала подальше своє втілення в релігійних системах наступних часів. Так, розповсюдженням (у наукових колах) її прикладом є бачення Єзекіїля «... Я введу дух у вас, і оживе ... а кістки зближались ... жили були на них, і плоть виросла» [3, с. 27].

Мотиви циклічності буття ми оформлюємо в тему його Долі. Вони «фіксуються» в обрядах поховань, а саме у традиціях розташування тіла померлого (на схід, або у певній позі і т. ін.). Це вказувало на домінування віри первісних людей у відродження, тобто воскресіння померлого. Останнє мислилось як нове народження людини у земному світі. Похоронні церемонії (різні форми їх здійснення також містили в собі тему оновлення життя). Про це свідчить традиція посипати могильну яму червоною охрою. Це було пов'язано з уявленнями про Долю душі. Остання співвідносилась з рухом сонця. Сонце кожного дня вмирає та відроджується. У цих межах мислилась і Доля людської душі (її Доля Земна), яка була овіяна надією на воскресіння, повернення в світ живих. Мотиви теми Долі відтворюються у віруваннях епохи палеоліту, а саме у традиції поховання померлих людей з предметами побуту, які належали їм при житті. Отже, архаїчна свідомість розкривається у вірі в продовження буття душі в духовному світі. Смерть не розглядалася як кінець, але мислилась як певний етап (переходу) за яким слідує нове існування душі.

З окресленими віруваннями пов'язані також уявлення багатьох архаїчних культур про землю, яка сприймалась як черево Матері. В свою чергу могила осмислювалася як Дім, в якій і з якого відбувається «відхід та повернення» людської душі. У цьому контексті душа уподібнювалась життю зерна в землі. З окресленого видно, що стародавні уявлення пронизувала думка про Долю людини після смерті. Віра

у відродження вселяла надію в можливість отримання іншого існування, а саме в безсмертя. Стародавні єгиптяни опускали в могилу разом з тілом померлого статую Озіріса, заповнену насінням. Проростання останнього символізувало віру в воскресіння, оновлення життя [2; 3].

Виходячи з цих інтерпретацій, можна говорити про те, що тема індивідуальної Долі душі зароджувалась, поступово проявлялась на світанку людської цивілізації. З одного боку, у просторі первинної свідомості оформилась у вигляді віри людини у повернення померлого до земного життя. З іншого боку, «фіксується» в уявленнях про потойбічні шляхи душі. Отже, на фоні первісних вірувань поступово формуються погляди про Долю душі за гробом, тобто про її загробне життя. Таким чином, у просторі первісної картини світу знову стверджується смисловий мотив теми людської Долі, який поступово розповсюджується на два виміри свого здійснення (небесну та земну сферу).

Безумовно, першими «свідками» індивідуальних шляхів душі за гробом були шамани. Окреслений феномен зафіксовано ще в епохи палеоліту. Саме чаклуни, тобто «носії» сакрального досвіду формували перші уявлення про душу (її Долю Земну та Небесну) у просторі традиційної культури. Завдяки ним виникають уявлення про духів, про можливість їх входження в тіла людей, тварин, а саме закладаються засади ідеї Долі представників духовного світу. Так, жерці (духовидці) усіх часів володіли екстатичним досвідом. Вони демонстрували різні види його прояву, а саме «входження» в їх тіло надприродного духу. Після цього починалось пророкування. Наслідком першого також були отриманні знання про надприродний світ, Долю душі за гробом. Саме завдяки шаманам, магам людство отримало перші «свідчення» про душу, її вигляд (духовне тіло). Про її здатність до входження і виходу за межі останнього. Мотиви «фрагментів» Долі душі (Небесної та Земної) розкриваються у вірі людей в те, що людина може перетворитися на звіра. Йде мова про те, що після смерті її душа може перейти у тварину. У подальшому своєму історичному розвитку ця тема оформиться у віру в перевертнів [2; 3].

У вигляді певних релігійних ідей шамани заявили першими про Долю душі (у нашому аспекті індивідуальну есхатологію). Вони оповідали про те, що пам'ятали всі свої попередні життя, тобто підтверджували ідею вічного існування людської душі, про шляхи душі за гробом, які ведуть людину до її чергового земного існування. Про Долю Земну (її періодичність, повторюваність) «оповідали» первісні вірування пов'язані з ритуалом ініціації, а саме уявлення про «чурінгу» (тіло предка, яким неофіт колись був). Під таким кутом зору шаман виступає як джерело духовної карти світу первісної свідомості. Він володіє таємницями життя і смерті, «ключем» до їх розуміння, культивує духовні обряди, традиції племені, роду. Іншими словами, його здібності поступово розкривають суть індивідуальної Долі душі, тобто ті шляхи, смислові стежки, по яким людство приїде до еволюційного рівня формувань есхатологічних карт світу. З вище викладеного видно, що есхатологічна тема Долі у тому чи іншому вигляді пронизувала свідомість архаїчних культур, була присутня в уявленнях первісних

спільнот, перебувала в різних формах свого прояву. Поступово вималювалися її смислові контури, прошарки, які стосувались Долі духів, людської душі, життя тварин (їх відродження).

Зазначені містичні явища, первісні уявлення намічають та презентують окремі теми есхатологічного навантаження, окреслюють у первинному вигляді виміри втілення теми Долі, а саме її вектори:

1. Доля душі за гробом (Небесна).
2. Доля представників позаземного буття (духів).
3. Доля душі Земна (як процес повернення душі в земну реальність).

4. Окреслені вище смислові виміри вималюють контури теми Долі Вселенського буття «замкнену» у циклічні його коловертання.

В результаті осмислення релігійних уявлень традиційних культур ми прийшли до висновку, що есхатологічна проблематика (у розвиненому вигляді наступних часів) існує у латентному вигляді у лоні архаїчної картини світу. Під кутом зору теми Долі есхатологічні мотиви пунктирно проходять по різних пластам стародавніх культур, сягають своїм корінням в простір стародавнього світу, присутні в тому чи іншому вигляді в доісторичних пам'ятках культур. У межах первісної свідомості есхатологічні ідеї ще не чітко оформились, але вони концентруються та віддзеркалюються у темі вічного життя душі, шляхів душі за гробом, перевтілення людської душі та ін. Саме в межах первісної свідомості починають формуватися смислові виміри (контекстуальне поле) індивідуальної есхатології. Перші свої «кроки» вони роблять у вигляді віри первісної людини в існування душі, в її можливі переходи (у світ небесний та земний). Ідея Долі душі коловертється в уявленнях про її здібності (залишати тіло, подорожувати по духовним світам), вступати в контакти з надприродними сутностями, які населяють надприродні світи. В доісторичні часи джерелом її існування були уявлення про різні стани людини (сон, транс і т. ін.), а також містичний досвід шаманів. У просторі містичного досвіду тема Долі душі набувала своєї першочергової значущості у контексті циклічного світовідчуття епохи.

В ході розміркування над темою ми дійшли висновку, що у різних формах прояву теми Долі есхатологічна тематика становить засадничу складову світоглядної картини світу первісної людини. Ідея Долі нами презентується як атрибут людської свідомості всіх часів. Екстраполюючи погляд Дж. Фрезера на анімізм як універсальний догмат всіх релігій людства ми формуємо думку про те, що есхатологія (у вигляді певних ідей, вірувань) властива всім первісним співтовариствам, включена в загальну систему історії релігії. У певному вигляді (локальної чи глобальної релігійної системи) становить світоглядну основу первісних і цивілізованих спільнот.

Список використаних джерел

1. Тэйлор Э. Первобытная культура / Э. Тэйлор. – М.: Социально-экономическое издательство, 1939. – 567 с.
2. Фрезер Дж. Дж. Золотая ветвь: Исследование магии и религии / Пер. с англ. – М.: Политиздат, 1980. – 831 с.
3. Элиаде М. История веры и религиозных идей: От каменного века до элевсинских мистерий / Элиаде Мирча. – М.: Академический Проект, 2008. – 622 с.

Reference

1. Tjejlор Je. Pervobytnaja kul'tura / Je. Tjejlор. – M.: Social'no-ekonomicheskoe izdatel'stvo, 1939. – 567 s.
2. Frjezer Dzh. Dzh. Zolotaja vetv': Issledovanie magii i religii / Per. s angl. – M.: Politizdat, 1980. – 831 s.
3. Jeliade M. Istorija very i religioznych idej: Ot kamennogo veka do jelevsinskih misterij / Jeliade Mircha. – M.: Akademicheskij Proekt, 2008. – 622 s.

Bredun I. V., PhD, associate professor, Kharkiv National University of Construction and Architecture (Ukraine, Kharkiv), polk@i.ua

Eschatological motives in the space of periodic consciousness

During the study, the author carries out a gradual understanding of eschatological ideas within the limits of the original consciousness, reveals their semantic dimensions, «zones» of actualization, and produces philosophical accentuations and interpretations. The focus of attention is the comprehension of the idea of Fate, which is revealed in the context of the cyclic picture of the world, the primitive notions of the Fate of the human soul (heavenly and earthly). The «temporal» frameworks of appearance and modes of existence of individual eschatology from the angle of view of the soul, mystical experience of shamans, magicians are outlined.

Keywords: individual, soul, Fate, earth, heaven, idea, meanings.

* * *

УДК 1:37.015.2

Колосюк І. А.,

кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри історії, філософії та права, Подільський державний аграрно-технічний університет (Україна, Кам'янець-Подільський), ikolosyuk@ukr.net

ФІЛОСОФСЬКІ ТА СПЕЦІАЛЬНО-НАУКОВІ АСПЕКТИ ЗАГАЛЬНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

Специфікою філософського аналізу є світоглядно-методологічна проблематика, що стосується епістемологічного статусу теорії та історії культури. У якості робочої гіпотези припускається, що ця наука має міждисциплінарний характер і здійснює, як правило, дослідження, які відрізняються комплексністю результатів. Причому перевірку цієї гіпотези буде здійснено на прикладі аналізу антропологічного виміру освіти під філософським кутом зору.

Ключові слова: педагогічна антропологія, філософський аналіз, антропологічний вимір, епістемологія, пізнання.

Дослідження антропологічного виміру освіти потребує досягнення високого рівня теоретичного узагальнення. Можливі два способи теоретичного дослідження освіти – соціокультурний та антропологічний – які передбачають власне філософський рівень абстракції. Водночас, кожен з них не здатен охопити усі суттєві аспекти забезпечення освіти. З іншого боку, наявна природна взаємна пов'язаність та взаємна залежність соціальних процесів та процесів розвитку людини, про що свідчить, запровадження спеціального терміну, який фіксує цей нерозривний взаємозв'язок – «антропосоціогенез» [2].

Дослідження антропосоціогенезу і досі знаходиться, на нашу думку, на початковій стадії, втім вже зараз очевидно, що воно дозволяє з нових позицій відкрити сутність класичних філософських проблем, до яких належить і проблематика філософсько-культурологічного дослідження освіти. Враховуючи, що інституалізація як культурології, так і філософії освіти почала відбуватися відносно недавно, завдання систематизувати і узагальнити напрацьований різними соціальними і гуманітарними науками дослідний матеріал залишається у своїх основних напрямках все ще не виконаним. Це зумовлює актуальність нашого дослідження, яке матиме певною мірою завдання